

STARTAP LOYIHALARINING O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIDAGI O‘RNI

Jamoliddinov Temur Nuriddin o‘g‘li

Annotatsiya. Maqolada startap loyihalarining mazmun-mohiyati va ularning O‘zbekiston iqtisodiy rivojlanishidagi o‘rni tahlil qilinadi. Startaplarning kichik biznes va innovatsion iqtisodiyotdagi o‘rni, mamlakatimizda startap ekotizimining shakllanish jarayonlari, davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash choralari hamda xalqaro tajriba asosida istiqboldagi yo‘nalishlar yoritilgan.

Kalit so‘zlar: startap, innovatsiya, kichik biznes, iqtisodiyot, investitsiya, texnologiya, raqobatbardoshlik.

Kirish

XXI asrda global iqtisodiyotning rivojlanishi tobora innovatsion g‘oyalarga va texnologiyalarga asoslanmoqda. Raqamli iqtisodiyotning jadal sur‘atlarda shakllanishi, yangi biznes modellarining paydo bo‘lishi va xalqaro raqobatning kuchayishi natijasida startap loyihalari iqtisodiy taraqqiyotning asosiy drayverlaridan biriga aylandi. Startap — qisqa vaqt ichida rivojlanishga mo‘ljallangan, innovatsion yechimga asoslangan biznes modeli sifatida iqtisodiy tizimlarda sezilarli o‘zgarishlarni yuzaga keltiradi.

Bugungi kunda startaplar nafaqat yangi ish o‘rinlari yaratish, balki jamiyatda innovatsion tafakkurni shakllantirish, texnologik yechimlar orqali samaradorlikni oshirish va xalqaro maydonda raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqishga xizmat qilmoqda. Shu bois dunyo miqyosida startaplarni qo‘llab-quvvatlash davlat siyosatining muhim yo‘nalishiga aylanmoqda. AQSh, Isroil, Janubiy Koreya kabi davlatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, startaplar iqtisodiy o‘sishni tezlashtirishda va milliy innovatsion tizimni rivojlantirishda hal qiluvchi o‘rin tutadi.¹

O‘zbekistonda ham so‘nggi yillarda startap ekotizimini shakllantirish bo‘yicha keng ko‘lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Prezidentimiz tashabbuslari asosida IT Park, Yoshlar texnoparki,² Innovatsion rivojlanish agentligi huzurida inkubatsiya va akseleratsiya dasturlari yo‘lga qo‘yildi. Yoshlar startaplari uchun grantlar, soliq imtiyozlari va xorijiy investorlar bilan hamkorlik dasturlari yaratildi. Bu tashabbuslar mamlakatda innovatsion muhitni mustahkamlash va yosh tadbirkorlarni qo‘llab-

¹ <https://inlibrary.uz/index.php/archive/user/register>

² <https://it-park.uz/index.php/uz/itpark/news/it-park-o-zining-bir-yoshga-to-lganini-keng-miqyosda-nishonladi>

quvvatlashga qaratilgan. Shu bois startap ekotizimini rivojlantirish O'zbekiston iqtisodiyotining muhim ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Asosiy qism

Startaplarning mohiyati va xususiyatlari. Startaplar zamonaviy iqtisodiyotda yangi biznes shakli sifatida tezkor rivojlanish, innovatsion mahsulot yoki xizmat yaratishga qaratilganligi bilan ajralib turadi. Ular odatda kichik miqyosda boshlanadi, biroq qisqa vaqt ichida keng bozorga chiqish imkoniyatiga ega bo'ladi. Startaplarning asosiy xususiyatlari: yuqori texnologiyaga asoslanishi, ijodiy g'oyaga tayanishi, katta daromad olish imkoniyatiga egaligi va investitsiya resurslariga muhtojligidir.

Startaplarning asosiy afzalliklari shundaki, ular bozor talablariga tez moslasha oladi, yangi texnologiyalarni joriy etishda faol bo'ladi hamda mavjud biznes modellarini yangicha shaklda qayta yaratadi. Bu jarayon jamiyatda innovatsion tafakkurni rivojlantiradi va iqtisodiyotning dinamik rivojlanishiga xizmat qiladi.

Startaplarning iqtisodiyotdagi o'rni. Startap loyihalari iqtisodiyotga ko'p qirrali ta'sir ko'rsatadi. Ularning eng muhim ijobiy jihatlari quyidagilardan iborat:

- yangi ish o'rinlari yaratish va aholi bandligini oshirish;
- texnologik rivojlanishni tezlashtirish va raqamli iqtisodiyotni shakllantirish;
- mahalliy ishlab chiqaruvchilarni global bozorga olib chiqish;
- investitsiyalarni jalb qilish va venchur kapital bozorini rivojlantirish.

Startaplar ayniqsa yoshlarning innovatsion g'oyalarini ro'yobga chiqarish, ularni tadbirkorlikka jalb qilishda muhim vosita hisoblanadi. Shu bois mamlakatda startap ekotizimini rivojlantirish milliy iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishiga aylanmoqda.

O'zbekistonda startap ekotizimi. O'zbekistonda startaplarni rivojlantirish so'nggi yillarda davlat siyosatining muhim tarkibiy qismiga aylandi. IT Park rezidentlari uchun soliq imtiyozlari berilishi, yosh tadbirkorlar uchun grantlar va kreditlar ajratilishi, shuningdek, universitetlarda startap markazlari tashkil etilishi bu yo'nalishdagi amaliy qadamlar hisoblanadi.

Shuningdek, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda inkubatsiya va akseleratsiya dasturlari yo'lga qo'yilmoqda. Masalan, elektron tijorat, moliya texnologiyalari (fintech), onlayn ta'lim, agrotech kabi sohalarda o'zbek startaplari muvaffaqiyatli faoliyat yuritmoqda. Bu esa respublika iqtisodiyotida yangi tarmoqlar va xizmat ko'rsatish segmentlarining shakllanishiga olib kelmoqda.

Xalqaro tajriba va saboqlar. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, startaplarni qo'llab-quvvatlash iqtisodiyotning tezkor rivojlanishi uchun muhim vositadir. Masalan, AQShda startaplar innovatsion iqtisodiyotning ajralmas qismi bo'lib, Silikon vodiysi dunyo bo'yicha ilg'or texnologiyalar markaziga aylangan. Isroil esa aholiga nisbatan eng ko'p startap loyihalari mavjud bo'lgan davlat sifatida tanilgan. Janubiy Koreyada esa davlat qo'llab-quvvatlashi natijasida global miqyosdagi texnologik gigantlar shakllangan.

Ushbu tajribalar O'zbekiston uchun ham dolzarb bo'lib, startaplarni qo'llash orqali milliy innovatsion ekotizimni mustahkamlash va iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirish mumkin.

Xulosa

Startup loyihalari O'zbekiston iqtisodiyotida innovatsion o'sishning muhim drayveri sifatida shakllanib bormoqda. Ularning o'ziga xosligi shundaki, ular nafaqat yangi ish o'rinlarini yaratmoqda, balki jamiyatda innovatsion tafakkurni shakllantirish, texnologiyalarni rivojlantirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va xalqaro bozorlarda raqobatbardosh mahsulotlar bilan ishtirok etishga xizmat qilmoqda.

Bugungi kunda mamlakatimizda IT Park, Yoshlar texnoparki, universitetlarda startap markazlarining tashkil etilishi, turli grant va inkubatsiya dasturlarining yo'lga qo'yilishi ushbu sohaning izchil rivojlanishiga zamin yaratmoqda. Biroq mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanish, startaplarning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlash va ularni xalqaro miqyosda tanitish bo'yicha hali oldinda amalga oshirilishi lozim bo'lgan vazifalar talaygina.

Kelgusida startaplarni qo'llab-quvvatlashning huquqiy va institutsional asoslarini yanada takomillashtirish, ventur kapital bozorini shakllantirish, investorlarga qulay muhit yaratish va yosh tadbirkorlar uchun zarur shart-sharoitlarni ta'minlash mamlakatimiz iqtisodiy taraqqiyotining barqaror manbalaridan biri bo'lib qoladi. Shu bilan birga, xorijiy tajribani o'rganish, xalqaro hamkorlikni kuchaytirish va startaplarni global tarmoqlarga integratsiya qilish O'zbekistonning innovatsion iqtisodiyotini rivojlantirishda alohida ahamiyat kasb etadi.

Umuman olganda, startaplar milliy iqtisodiyotning kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlarini belgilab beruvchi eng muhim omillardan biri sifatida e'tirof etilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ахмедов Ш. Инсон капиталини ривожлантириш ва инновацион иқтисодий ўсиш. – Тошкент: Yangi asr avlodi, 2020. – 16-б.
2. Рахмонов Б. Корхоналарда инновацион фаолиятни бошқариш. – Самарқанд: СамДУ нашриёти, 2018. – 42-45-б.
3. Икрамов А., Қурбонов Ш. Менежмент назарияси ва амалиёти. – Тошкент: Iqtisodiyot, 2017. – 23-28-б.
4. Хожиматов Ғ. Инновациялар ва иқтисодий тараққиёт. – Тошкент: Universitet, 2021. – 11-15-б.
5. Исроилова Н. Startup faoliyatini rivojlantirish yo‘llari. – “Iqtisodiyot” журнаli, №3, 2021. – 55-59-б.
6. Эргашев У. Кичик бизнес ва инновацион иқтисодиёт. – Бухоро: BuxDU нашриёти, 2020. – 30-34-б.
7. OECD. Innovation and Growth: Policy Report. – Paris: OECD Publishing, 2021. – p. 77-81.
8. Drucker P. F. Management Challenges for the 21st Century. – New York: Harper Business, 1999. – p. 102-107.
9. Tidd J., Bessant J. Managing Innovation. – Hoboken: Wiley, 2020. – p. 48-53.

Internet manbaalar

1. Inlibrary.uz
2. it-park.uz
3. Kun.uz